

เครือข่ายด้านห้องสมุดและสารสนเทศจังหวัดขอนแก่น
เพื่อความยั่งยืนของการศึกษาในชุมชน
Khon Kaen Library and Information Network for
Sustainability of Education

สิริพร ทิวะสิงห์, อรพิน โกลมไพศาล, สงวน พงศ์กิจวิฑูร,
ประสิทธิ์ ประทุมรัตน์, ศุภพร พันธุ์วิบูลย์, อุทัยวรรณ ศิริเลิศ

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยขอนแก่น
e-mail: tsirip@kku.ac.th

บทคัดย่อ

จากความชำนาญด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีส่วนช่วยในการพัฒนาสังคม สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยขอนแก่น จึงได้ริเริ่มการจัดตั้งเครือข่ายความร่วมมือระหว่างห้องสมุด แหล่งเรียนรู้ และ ศูนย์บริการข้อมูลจังหวัดขอนแก่นขึ้น ในปี 2556 โดยมีสมาชิกจำนวน 9 แห่ง โดยอาศัยแนวคิดเรื่อง การพัฒนาเครือข่าย แบ่งการดำเนินงานออกเป็น 3 ช่วง ช่วงที่ 1 ช่วงเริ่มต้น แสวงหาเครือข่าย จัดทำ แผนพัฒนา ช่วงที่ 2 กำหนดกลยุทธ์ การมีส่วนร่วม สร้างแกนนำ และช่วงที่ 3 ปรับปรุงผลงานที่ฝึก กำลังขับเคลื่อนนวัตกรรมบริการเพื่อส่งต่อผู้ใช้ ปัจจุบัน ในปี 2561 มีสมาชิกจำนวน 11 แห่ง ปัจจัย แห่งความสำเร็จ คือ การจัดการความรู้ที่เป็นการแบ่งปันแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และแนวปฏิบัติที่ดี นโยบายที่ชัดเจนของผู้บริหาร การมีความชำนาญในวิชาชีพเดียวกัน แนวทางการพัฒนาเครือข่าย ได้แก่ การพัฒนาบริการ การพัฒนาบุคลากร และการสร้างภาพลักษณ์ของเครือข่าย ในการพัฒนา นวัตกรรมควรพิจารณาถึง 1) ลิขสิทธิ์ กฎหมายหรือระเบียบที่เกี่ยวข้อง 2) ความแตกต่างด้านบริบท ของห้องสมุดสถาบันสมาชิก 3) และระบบบริการ โดยเฉพาะระบบที่ใช้ร่วมกัน

คำสำคัญ:

เครือข่ายห้องสมุด, เครือข่ายความร่วมมือ, ความร่วมมือ, การพัฒนาแหล่งบริการ
สารสนเทศ

Abstract

About expertise of library for learning promotion, it can contribute to the development of society. The Khon Kaen University Library has initiated the establishment of cooperation networks between libraries, Learning Resources Center,

Education Information Center in Khon Kean Province . In 2013 with 9 members in Khon Kean Library Network –KKL network based on the concept of network development. Divided into 3 phases, the 1st phase the period of beginning, The 2nd phase the period of the development plan, deploy strategy, participation and selected mainstay, The 3rd phase work about of the activities improvement, Drive Innovation in service to users Currently. 2018 KKL network have 11 members. Key success factors were Knowledge management for exchange and best practice, Clear policy and the network is work with Professionalism. About network development approaches include service development, Human resources development and image of network branding. The suggest about development service innovation were 1) Law&copyrights. 2) Contextual differences or library target and 3) service systems, specific on shared system

Keywords:

Library Network, Cooperation Network, Cooperation, Information Resources Development

บทนำ

จากความท้าทายด้านการจัดการห้องสมุดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของคนรุ่นใหม่ เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เป็นแหล่งรวบรวมและเผยแพร่องค์ความรู้ของหน่วยงาน (สำนักหอสมุด, 2560) การมีส่วนร่วมในเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในการส่งเสริมการเรียนรู้ตามแนวคิดของ United Nations การมีส่วนร่วมในการพัฒนาเมืองขอนแก่นน่าอยู่ในด้าน Smart Living ที่ให้ความสำคัญกับเมืองมีความปลอดภัย มีสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการศึกษา และด้านสุขภาพอนามัย (ธีระศักดิ์ ฐิษายูพันธุ์, 2560) โดยห้องสมุดเป็นหนึ่งในสิ่งอำนวยความสะดวกในการศึกษา ทำให้อำเภอเมืองขอนแก่น ริเริ่มการจัดตั้งเครือข่ายเพื่อพัฒนาแหล่งบริการสารสนเทศภายในจังหวัดขอนแก่น ทำให้เกิดการจัดตั้ง “เครือข่ายความร่วมมือระหว่างห้องสมุด แหล่งเรียนรู้ และศูนย์บริการข้อมูลจังหวัดขอนแก่น” ขึ้นในปี พ.ศ. 2556 ในครั้งแรกมีหน่วยงานบริการสารสนเทศและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเข้าร่วมจำนวน 9 แห่ง ปัจจุบันมีสมาชิกรวม 11 สถาบัน ได้แก่ 1) สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยขอนแก่น 2) ห้องสมุดวิทยาลัยอาชีวศึกษาขอนแก่น 3) ห้องสมุดวิทยาลัยเทคนิคขอนแก่น 4) ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสานวิทยาเขตขอนแก่น 5) สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 6) สำนักหอสมุดกลาง วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย 7) ห้องสมุดประชาชนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จังหวัดขอนแก่น ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองขอนแก่น 8) ห้องสมุดโรงพยาบาลขอนแก่น 9) สำนักการศึกษา เทศบาลนครขอนแก่น โดย 10) องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น และ 11) วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนขอนแก่น มีเจตจำนงที่จะร่วมมือกันขับเคลื่อนองค์กรไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยที่ผู้นำองค์กรมี

จุดมุ่งหมายร่วมกันเพื่อส่งเสริมสนับสนุนการจัดการความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์ของผู้ปฏิบัติงานเรื่องการบริหารจัดการห้องสมุด แหล่งเรียนรู้และศูนย์บริการข้อมูลซึ่งมีจุดเด่นที่แตกต่าง การใช้ทรัพยากรร่วมกัน และจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและชุมชนร่วมกัน เนื่องจากเล็งเห็นประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นทั้งแก่สถาบันการศึกษา ชุมชน และสังคมของจังหวัดขอนแก่น เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาการศึกษาอย่างยั่งยืน รวมถึงการยกระดับทักษะความเป็นผู้นำด้านการบริหารจัดการห้องสมุด แหล่งเรียนรู้ และศูนย์บริการข้อมูล เพื่อการขับเคลื่อนองค์กรยุคใหม่ให้ได้รับการพัฒนารอบด้าน พัฒนาแบบก้าวกระโดด สามารถฝ่าฟันกับวิกฤตต่าง ๆ และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง สมาชิกเครือข่ายจึงได้ทำความตกลงร่วมกันที่จะประสานความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดในการส่งเสริมและสนับสนุนงานซึ่งกันและกัน โดยความร่วมมือระหว่างกันนี้อาศัยศักยภาพของทรัพยากรที่แต่ละฝ่ายมีอยู่ หรือร่วมกันเพื่อพัฒนาบุคลากรและบริการ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนานวัตกรรมบริการสู่ผู้ใช้ห้องสมุด/ แหล่งเรียนรู้ของแต่ละสถาบันได้มากยิ่งขึ้น

ซึ่งในการพัฒนาห้องสมุดและแหล่งบริการสารสนเทศนั้น จะสามารถเป็นส่วนสนับสนุนการศึกษาในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาในระบบหรือการศึกษาตามอัธยาศัย มิติการเรียนรู้ของบุคลากร ซึ่งบุคลากรของห้องสมุดเครือข่ายได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในวิชาชีพและประยุกต์ใช้ในการดำเนินงาน มีการแบ่งปันแนวปฏิบัติที่ดี และพัฒนาไปด้วยกัน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านบริการสารสนเทศในจังหวัดขอนแก่น
2. แสวงหาแนวทางการพัฒนาห้องสมุดเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งทางวิชาชีพ และ

การบริการ

ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการ

ใช้ทฤษฎีการสร้างเครือข่าย และการเก็บข้อมูลความคิดเห็นในการดำเนินงานโดยการสำรวจ การระดมสมอง และการสัมภาษณ์ เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนาเครือข่าย

การดำเนินงานด้านการพัฒนาเครือข่าย แบ่งเป็น 3 ช่วง

ช่วงที่ 1 (2556-2557) เน้นแสวงหาเครือข่าย สร้างสร้างจินตภาพ/ วิสัยทัศน์ความร่วมมือ สร้างความสนิทสนม ไว้นื้อเชื่อใจกันระหว่างห้องสมุดสถาบันสมาชิก การประเมินเพื่อสะท้อนผลการดำเนินงานใช้รูปแบบการสัมภาษณ์ และระดมสมองของผู้บริหารและคณะกรรมการจากแต่ละสถาบัน เพื่อกำหนดขอบเขตของเครือข่าย และแผนการดำเนินงานทั้งระยะสั้น (2 ปี) และแผนระยะยาว (4 ปี)

ช่วงที่ 2 (2558-2559) เน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกในเครือข่าย กำหนดกลยุทธ์ แผลขยาย การรับรู้และยอมรับในการดำเนินกิจกรรม ใช้ทุกช่องทางในการสื่อสารกลยุทธ์ภายในกลุ่ม สร้างแกนนำ ทำเป็นตัวอย่าง จัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง การประเมินเพื่อสะท้อนผลการดำเนินงานใช้การระดมสมองของคณะกรรมการ เพื่อกำหนดกลยุทธ์ในการดำเนินงานโครงการ/ กิจกรรมของแผนการดำเนินงานระยะสั้น และเป็นข้อมูลสำหรับการต่อยุ่บันที่กความร่วมมือ

ช่วงที่ 3 (2560-2561) เน้นการปรับปรุงผลงานที่ดำเนินการ ชื่นชมผลงานที่เกิดขึ้น ผนึก

กำลังขับเคลื่อนนวัตกรรมบริการเพื่อส่งต่อผู้ใช้ การประเมินเพื่อสะท้อนผลการดำเนินงานใช้การระดมสมองและการสำรวจความคิดเห็นของคณะกรรมการ เพื่อทบทวนแผนการดำเนินงานระยะยาวและกำหนดกลยุทธ์ในการดำเนินงานโครงการ/ กิจกรรมของแผนการดำเนินงานระยะสั้นในการดำเนินงานแต่ละปี

สรุปผล อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ และการนำไปใช้ประโยชน์

ตอนที่ 1 ด้านกระบวนการการสร้างเครือข่าย เป็นการศึกษาระบบการสร้างและพัฒนาเครือข่าย ในช่วงเวลา 2556-2561 ผลการศึกษา เป็นดังนี้

ช่วงที่ 1 (2556-2557) เป็นขั้นตอนของการเริ่มต้น มีการแสวงหาเครือข่าย สร้างจินตภาพหรือวิสัยทัศน์ความร่วมมือ สร้างความสนิทสนม ไว้นื้อเชื่อใจกัน เดินสายพบปะห้องสมุดและแหล่งเรียนรู้ภายในจังหวัดขอนแก่น เพื่อสื่อสารถึงวัตถุประสงค์ของเครือข่ายและเชิญชวนให้เข้าร่วมเป็นสมาชิกเครือข่าย ผลการดำเนินงาน ได้แก่

1. มีสมาชิกในครั้งแรก 9 สถาบัน เป็นการรวมกลุ่มหน่วยงาน (Networked Organization) ที่ปฏิบัติงานหรือได้เกี่ยวข้องกับห้องสมุด หรือแหล่งสารสนเทศ หรือหน่วยงานที่สนับสนุนสารสนเทศเพื่อการศึกษา โดยใช้สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นที่ทำการจำแนกเป็น

1.1 ประเภทสถาบันอุดมศึกษา 4 แห่ง คือ 1) มหาวิทยาลัยขอนแก่น
2) วิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน 3) มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 4) วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

1.2 ประเภทสนับสนุนการศึกษาก่อนอุดมศึกษา 3 แห่ง คือ 1) เทศบาลนครขอนแก่น ซึ่งมีโรงเรียนเทศบาลในสังกัด 9 แห่ง 2) วิทยาลัยเทคนิค 3) วิทยาลัยอาชีวศึกษา

1.3 ประเภทสนับสนุนการศึกษาตามอัธยาศัย 1 แห่ง ห้องสมุดประชาชนเฉลิมพระเกียรติ (กคน.)

1.4 ประเภทสนับสนุนการศึกษานอกระบบ 1 แห่ง องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

2. ประชุมระดมสมองในการกำหนดยุทธศาสตร์ กำหนดแผนการดำเนินงานทั้งระยะสั้นและระยะยาว โดยผู้บริหารของสถาบันสมาชิกและคณะกรรมการเครือข่าย และจัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (2556-2559)

3. แผนการดำเนินงานระยะสั้น คือ การพัฒนาบุคลากร ซึ่งเน้นการจัดการความรู้ (สมาน ลอยฟ้า, 2551)

4. แผนการดำเนินงานระยะยาว คือ การพัฒนานวัตกรรมบริการ การแบ่งปันและใช้ทรัพยากรร่วมกัน การบริการวิชาการร่วมกัน

ช่วงที่ 2 (2558-2559) เป็นการกำหนดกลยุทธ์การมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกสถาบันในเครือข่าย แผลขยายการรับรู้และยอมรับในวิสัยทัศน์ที่กำหนดขึ้น รวมถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่เครือข่ายกำหนดขึ้น ใช้ทุกช่องทางในการสื่อสารกลยุทธ์ และรับสมัครกลุ่มแกนนำเพื่อทำเป็นตัวอย่าง นำแผนการพัฒนาสู่การปฏิบัติ ผลการดำเนินงาน ได้แก่

1. สร้างแกนนำในการดำเนินการ โดยขออาสาสมัครจากห้องสมุดที่มีความพร้อมในด้านทรัพยากร บุคลากร และการดำเนินการส่งเสริมการเรียนรู้ แตกต่างกันไปแต่ละประเภท ใช้การสมัครใจ ได้แก่ 1) สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยขอนแก่น 2) ห้องสมุดประชาชนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จังหวัดขอนแก่น ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองขอนแก่น และ 3) ห้องสมุดโรงพยาบาลขอนแก่น

2. แปลงแผนพัฒนาเป็นกลยุทธ์สู่ดำเนินงานสู่การปฏิบัติ โดยกำหนดให้มีการประชุมสัมมนาร่วมกันปีละ 4 ครั้ง และกำหนดการสัมมนา/ อบรมเพื่อการส่งเสริมศักยภาพของผู้ให้บริการปีละ 2 ครั้ง เป็นกลยุทธ์การพัฒนาบุคลากรตามแผนการดำเนินงานระยะสั้น

3. สร้างการมีส่วนร่วมของห้องสมุดสถาบันสมาชิก โดยการหมุนเวียนไปประชุมสัญจรที่ห้องสมุดสมาชิกเพื่อเรียนรู้แหล่งบริการสารสนเทศทางการศึกษาของจังหวัดขอนแก่น แลกเปลี่ยนความรู้ในการบริหารจัดการ และแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการทำงานระหว่างผู้ที่ปฏิบัติงานห้องสมุดและแหล่งเรียนรู้ด้วยกัน

4. ลดต้นทุนในการดำเนินงาน ใช้ทรัพยากรร่วมกัน และเพิ่มบริการใหม่ โดยการเชิญชวนบุคลากรของสถาบันสมาชิกให้เข้าร่วมกิจกรรมที่ห้องสมุดสถาบันสมาชิกจัดขึ้น ได้แก่

4.1 การเชิญชวนให้บุคลากรของเครือข่ายเข้าร่วมการอบรมการเตรียมบทความตีพิมพ์ในวารสารนานาชาติที่มีผู้เชี่ยวชาญจากสำนักพิมพ์มาเป็นวิทยากร จัดโดยสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยที่ห้องสมุดสถาบันสมาชิกแต่ละแห่งไม่ต้องจัดเอง

4.2 การร่วมกิจกรรมการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่ห้องสมุดสถาบันสมาชิกจัดขึ้น ทำให้ผู้ปฏิบัติงานด้านห้องสมุดและบริการสารสนเทศได้ศึกษาดูงาน และเรียนรู้ถึงการจัดการบริการเชิงรุก การแสวงหาเครือข่ายกับบริษัทเอกชน และการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เช่น การเปิดแหล่งเรียนรู้ตามอัธยาศัยในห้างสรรพสินค้าเซนทรัลที่จัดโดยห้องสมุดประชาชนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ การเข้าร่วมกิจกรรม Open House การเปิดห้องสมุดดอกคูณจัดโดยสำนักวิชาการ เทศบาลนครขอนแก่น

1) เปิดพื้นที่การเรียนรู้ให้นักเรียน นักศึกษา และบุคลากรของสถาบันสมาชิกเข้าใช้ด้วยการยกเว้นค่าธรรมเนียม หรือคิดค่าธรรมเนียมในราคาพิเศษ

ภาพตัวอย่างการทำกิจกรรมร่วมกันของห้องสมุดสถาบันสมาชิก

ภาพที่ 1 ออกบูธวิชาการแนะนำแหล่งเรียนรู้ในจังหวัดขอนแก่น

พิธีเปิดแหล่งเรียนรู้ตามอัยาศัยของเทศบาลนครขอนแก่น

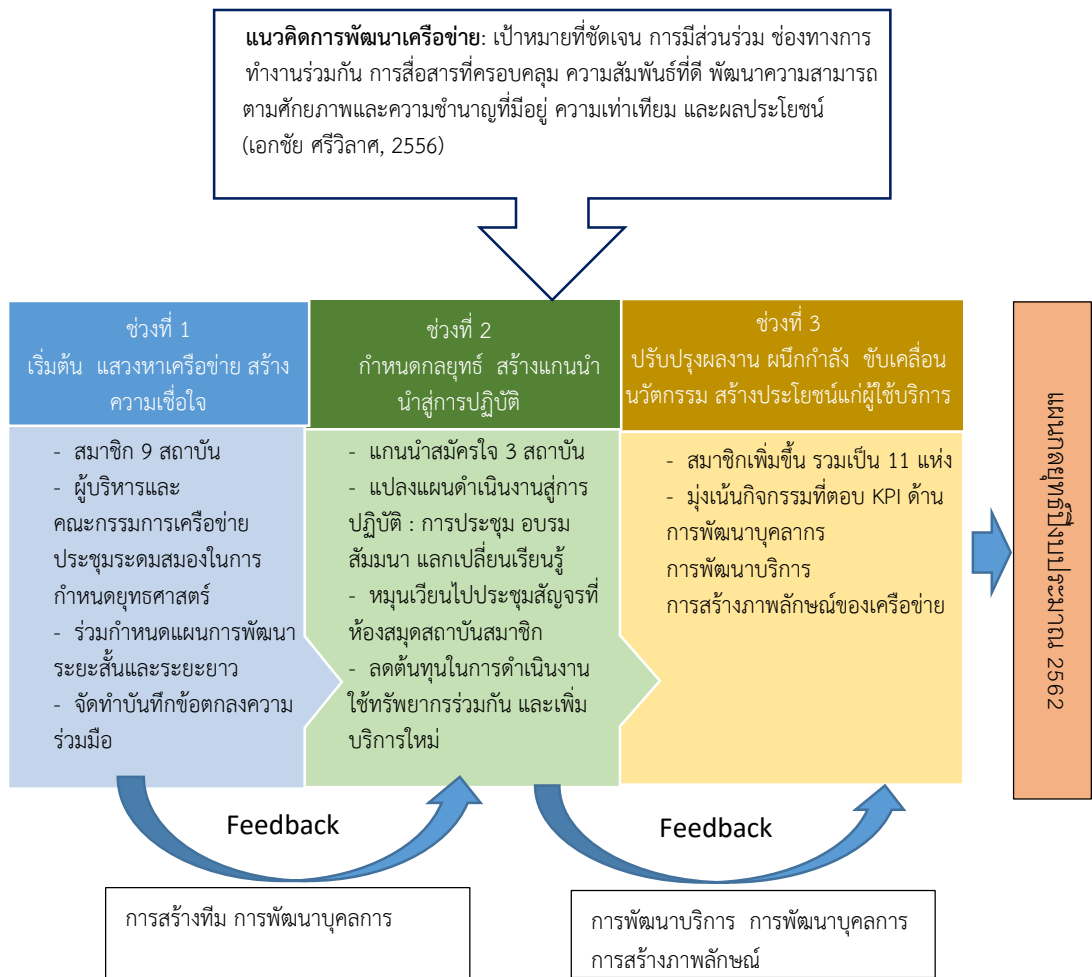

ภาพที่ 2 ประชุมสัญจรและศึกษาดูงานห้องสมุดสมาชิกการอบรมพัฒนาบุคลากร

ช่วงที่ 3 (2560-2561) ปรับปรุงผลงานที่เริ่มเกิดขึ้น ขึ้นชมความสำเร็จของทีมงาน ผนึกกำลังขับเคลื่อนนวัตกรรมบริการเพื่อส่งต่อผู้ใช้ และการจัดเวที Show & Share ในการนำเสนอ แนวการปฏิบัติงานที่ดีให้สมาชิกเครือข่ายได้เข้าร่วม

1. ลงนามในบันทึกข้อตกลงความร่วมมือช่วงที่ 2
2. มีสมาชิกเพิ่มอีก 1 แห่ง คือ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี รวมจำนวนสมาชิก 11 แห่ง
3. การพัฒนาบุคลากร ได้แก่ การอบรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาหรือทบทวนองค์ความรู้ในการปฏิบัติงาน หรือการบริการผู้ใช้ อาทิ การอบรมการพัฒนาระบบนำชมห้องสมุดและแหล่งเรียนรู้ในรูปแบบ 360 องศา การใช้โปรแกรม Zotero ในการจัดการบรรณานุกรม การใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการประชาสัมพันธ์ห้องสมุด
4. การพัฒนาบริการ ได้แก่ จัดทำฐานข้อมูลรายชื่อวารสารที่ห้องสมุดสถาบันสมาชิก แต่ละแห่งบอกรับ จัดทำฐานข้อมูลภาพเก่าเล่าอดีตเมืองขอนแก่น การส่งเสริมการทำรายงานและการค้นคว้าโดยสำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยขอนแก่น แนะนำการค้นคว้าให้กับสถาบันสมาชิกที่มีการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา การให้คำแนะนำการคัดเลือกและจัดซื้อฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์แก่ห้องสมุดวิทยาลัยพยาบาลฯ โดยสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยขอนแก่น
5. สร้างภาพลักษณ์ของเครือข่าย ฯ ได้แก่ การจัดบริการวิชาการร่วมกัน โดยร่วมกันจัดกิจกรรมพัฒนาห้องสมุดบ้านลูกรักซึ่งเป็นมูลนิธิที่สงเคราะห์เด็กและเยาวชนที่ครอบครัวไม่พร้อมในการดูแล ร่วมออกบูธในงาน TGTK Books Fair 2018 จัดโดยห้องสมุดมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตขอนแก่น ร่วมออกบูธในงาน KKUL Open House 2018 จัดโดยสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยขอนแก่น และการนำเสนอ Show & Share ที่เป็นเวทีการนำเสนอแนวปฏิบัติงานที่ดีในการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ในงานมหกรรมจัดการความรู้ด้านการบริหารจัดการและบริการของห้องสมุด ที่สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยขอนแก่น จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี โดยมีห้องสมุดเครือข่ายบางแห่งส่งผลงานเข้าร่วมนำเสนอตั้งแต่ปี 2560 เป็นต้นมา

สรุปการศึกษากระบวนการสร้างเครือข่ายได้ตั้งแผนภูมิที่ 1 กระบวนการดำเนินงาน และแนวคิดการพัฒนาเครือข่ายที่ยั่งยืน

แผนภูมิที่ 1 กระบวนการดำเนินงานและแนวคิดการพัฒนาเครือข่ายที่ยั่งยืน

ตอนที่ 2 ด้านการดำเนินกิจกรรมและพัฒนานวัตกรรมบริการของเครือข่าย เป็นการศึกษามือสิ้นสุดการดำเนินงานแต่ละช่วง เพื่อใช้เป็นผลสะท้อนการดำเนินงานและนำมาใช้จัดทำแผนการดำเนินงานในปีงบประมาณถัดไป สำหรับบทความนี้ได้ดำเนินงานหลังจากได้ดำเนินงานในช่วงที่ 3 (2560-2561) ซึ่งเป็นช่วงที่การทำงานเครือข่ายมีความเข้มแข็ง มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น เพื่อนำมาใช้เป็นจัดทำแผนการดำเนินงานในปี 2562 ในภาพรวมผลการศึกษา พบว่าทุกประเด็นมีความสอดคล้องกับแผนการดำเนินงานระยะยาว คือ การพัฒนาบุคลากรเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการขับเคลื่อนนวัตกรรมบริการเพื่อส่งต่อผู้ใช้ และกิจกรรมการแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ผลการดำเนินงานเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาบุคลากร สรุปได้ดังนี้

1. ความต้องการในการพัฒนาเครือข่าย โดยสำรวจและสัมภาษณ์จากตัวแทนผู้ปฏิบัติงานที่เป็นสมาชิกเครือข่าย จำนวน 11 คน และผู้บริหารสถาบันจำนวน 11 แห่ง ผลการศึกษา พบว่า

ตารางที่ 1 ความต้องการในการพัฒนาเครือข่าย

ความต้องการ	จำนวน N=22	ร้อยละ
ด้านบริการ		
จัดกิจกรรมบริจาคและอภินันทนาการทรัพยากรสารสนเทศระหว่างสถาบันสมาชิก	20	90.90
พัฒนาการยืมระหว่างห้องสมุดในเครือข่าย	18	81.81
ร่วมกันทำกิจกรรมบริการชุมชนในภาพของเครือข่าย ฯ ให้มากกว่าที่เคยเป็นมา	13	59.09
ให้บริการสืบค้นฐานข้อมูลออนไลน์ (ฟรี)	10	45.45
พัฒนาลังข้อมูลของเครือข่าย	8	36.36
ด้านพัฒนาบุคลากร		
ภาพลักษณ์ห้องสมุดและบรรณารักษ์ยุคใหม่	15	68.18
เวทีนำเสนอผลงานของบุคลากรห้องสมุด	15	68.18
การจัดทำเว็บไซต์หน่วยงาน	11	50.00
การสร้าง e-book ที่ถูกลิขสิทธิ์	7	31.81
เทคนิคการสร้าง Sticker line เพื่อการประชาสัมพันธ์	5	22.72
ด้านการสร้างภาพลักษณ์		
พัฒนาเว็บไซต์ของเครือข่าย	20	90.90
การทำกิจกรรมร่วมกัน	15	68.18
การจัดทำป้ายชื่อเครือข่ายติดแสดงในห้องสมุดหรือเว็บไซต์แต่ละแห่ง	10	45.45

2 รูปแบบการพัฒนาห้องสมุดในเครือข่ายหรือพัฒนาเครือข่าย ได้แก่ การอบรม (ร้อยละ 95.45) การสัมมนา (ร้อยละ 95.45) การศึกษาดูงาน (ร้อยละ 90.90) การจัดการความรู้ (ร้อยละ 45.45) นำเสนอผลงานวิชาการในเรื่องที่เกี่ยวข้อง (ร้อยละ 40.90) ตามลำดับ ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน คือ ลักษณะบริบทของหน่วยงานแตกต่างกัน ทำให้มีผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมบางกิจกรรมที่จัดขึ้น

3 ความพึงพอใจของสมาชิกและแนวทางการพัฒนาห้องสมุดในเครือข่าย พบว่า ในภาพรวมสมาชิกพึงพอใจในการเป็นสมาชิกเครือข่าย และเห็นว่าเครือข่ายนี้เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานและสังคมร้อยละ 100 และเห็นว่าแผนงานกิจกรรมควรเน้นในการดำเนินการในเรื่อง การพัฒนานวัตกรรมบริการ การพัฒนาบุคลากร (ร้อยละ 81.81 เท่ากัน) และการสร้างภาพลักษณ์ของเครือข่าย (ร้อยละ 54.54) ตามลำดับ

4 ความคาดหวังในการดำเนินงาน สมาชิกมีความคาดหวังต่อการดำเนินงานเครือข่าย ดังนี้

4.1 มีการดำเนินงานเครือข่ายอย่างต่อเนื่องต่อเนื่อง มีกิจกรรมสม่ำเสมอ และมากพอที่จะทำให้สมาชิกได้ทำงานร่วมกัน (ร้อยละ 63.63)

4.2 กำหนดระเบียบการบริการยืม-คืน สำหรับสมาชิกของห้องสมุดสถาบันที่ชัดเจน สำหรับการให้บริการร่วมกันระหว่างสถาบัน โดยอาจยกเว้นค่าบริการ หรือให้บริการพิเศษในราคาสมาชิกเครือข่าย (ร้อยละ 45.45)

4.3 จัดให้มีการแบ่งปันโครงการดี ๆ ที่ทำเกี่ยวกับการส่งเสริมการอ่าน และการเรียนรู้ (ร้อยละ 27.27)

4.4 สมาชิกเครือข่าย ๆ สามารถใช้ทรัพยากรร่วมกันได้ร่วมกันได้ โดยเฉพาะด้านฐานข้อมูลออนไลน์ และไม่มีเรื่องขงลิขสิทธิ์ (ร้อยละ 22.72)

5. ปัจจัยแห่งความสำเร็จ สถาบันสมาชิกเห็นว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินงานเครือข่าย คือ

5.1 การจัดการความรู้ระหว่างผู้ปฏิบัติแต่ละสถาบัน เป็นการแบ่งปันแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และแนวปฏิบัติที่ดี ที่เป็นแรงจูงใจ แรงกระตุ้นในการปฏิบัติงานสำหรับผู้ปฏิบัติงาน ห้องสมุดและแหล่งสารสนเทศ แนวคิดด้านการเรียนรู้ระหว่างห้องสมุดสถาบันสมาชิกในจังหวัดขอนแก่น สนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในมิติของการศึกษา

5.2 นโยบายที่ชัดเจนและการให้ความสำคัญของผู้บริหารในการดำเนินงานเครือข่าย

5.3 การมีความชำนาญในวิชาชีพเดียวกัน และมีจุดมุ่งหมายอย่างเดียวกัน ในการใช้วิชาชีพด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ในการพัฒนาสังคม

สรุปผล อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ และการนำไปใช้ประโยชน์

1. ด้านกระบวนการสร้างเครือข่าย

1.1 การรักษาเครือข่ายให้มีความยั่งยืน ควรมีการดำเนินการในเรื่องดังต่อไปนี้อย่างต่อเนื่อง ได้แก่ 1) มีการจัดกิจกรรมร่วมที่ดำเนินอย่างต่อเนื่อง 2) การรักษาสัมพันธภาพที่ดีระหว่างสมาชิกเครือข่าย 3) กำหนดกลไกสร้างระบบจูงใจ 4) จัดหาทรัพยากรสนับสนุนเพียงพอ 5) ให้ความช่วยเหลือและช่วยแก้ไขปัญหา 6) มีการสร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2543)

1.2 ด้านการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ควรมีการนำเอาเครื่องมือพัฒนาคุณภาพมาใช้อย่างเป็นระบบทั้งด้านเกณฑ์การประเมิน ระยะเวลา การนำผลการประเมินไปใช้ เพื่อให้มั่นใจสมาชิกเครือข่ายมีเข็มมุ่งอย่างเดียวกัน และเครือข่ายยังสามารถดำเนินงานได้ตรงตามวัตถุประสงค์ในบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ด้านการพัฒนาการนวัตกรรมบริการ

2.1 จากความต้องการในการพัฒนาบริการของเครือข่าย พบว่า สมาชิกเครือข่ายต้องการใช้ทรัพยากรร่วมกัน เพื่อส่งเสริมวิชาการในชุมชน ซึ่งได้แก่ จัดกิจกรรมบริจาคและอภิชนนทาการทรัพยากรสารสนเทศระหว่างสถาบันสมาชิกซึ่งเป็นด้านการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ การยืมระหว่างห้องสมุด บริการสืบค้นฐานข้อมูลออนไลน์ และพัฒนาค้างข้อมูลของเครือข่าย สอดคล้องกับการศึกษาของสมาน ลอยฟ้า (2551) ซึ่งได้จัดสัมมนาความร่วมมือระหว่างห้องสมุด การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาและห้องสมุดเฉพาะจังหวัดขอนแก่น

จำนวน 15 แห่ง ผลการสัมมนาพบว่า เครือข่ายมีความต้องการในการยืมระหว่างห้องสมุด ใช้ทรัพยากร พัฒนาบุคลากร จัดซื้อทรัพยากรอิเล็กทรอนิกส์ และจัดหมวดหมู่ร่วมกัน สำหรับ การศึกษาครั้งนี้ไม่มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดซื้อทรัพยากรอิเล็กทรอนิกส์และการจัดหมวดหมู่ ร่วมกัน เนื่องจากกลุ่มผู้ใช้บริการ และระบบการจัดหมวดหมู่แตกต่างกัน

2.2 ความร่วมมือบางอย่างติดปัญหาด้านลิขสิทธิ์ จึงไม่สามารถให้บริการได้ หรือต้อง ดำเนินการภายใต้กฎหมาย ระเบียบ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การสืบค้นฐานข้อมูลออนไลน์จากฐานข้อมูลที่ บอกรับจากสำนักพิมพ์ การบริการถ่ายสำเนาเอกสารเฉพาะส่วน ดังนั้น

2.2.1 การออกแบบความร่วมมือหรือนวัตกรรมบริการต้องไม่ขัดต่อกฎหมายและ ระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง

2.2.2 การให้บริการแบบไม่มีลิขสิทธิ์ควรเป็นทรัพยากรที่ห้องสมุดพัฒนาเอง หรือ เป็นเจ้าของข้อมูล เช่น ข้อมูลด้านจดหมายเหตุ ฐานข้อมูลที่เป็น In-House database

2.3 ความแตกต่างด้านบริบทมีผลต่อการพัฒนาบริการ โดยเฉพาะบริการที่จัดทำ ร่วมกัน ซึ่งลักษณะของห้องสมุดสถาบันสมาชิกมีความแตกต่างด้านทรัพยากร บริการ กลุ่ม ผู้รับบริการ ระบบบริการ บุคลากร และงบประมาณ รวมถึงนโยบายด้านบริการของแต่ละแห่งอาจ เป็นปัญหาในการพัฒนาบริการ หรือมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมกิจกรรมที่กำหนดขึ้น ดังนั้นความร่วมมือ ในการให้บริการ หรือพัฒนานวัตกรรมบริการร่วมกัน อาจต้องพิจารณาถึงศักยภาพและบริบทของ แต่ละสถาบันสมาชิก ตามหลักการของการพัฒนาเครือข่าย (ธิดา โพธิ์พุกกณะ, โนรี ใจใส, และ สมทรง หะยีเจ๊ะมะ, 2536)

การพัฒนานวัตกรรมบริการจึงไม่จำเป็นต้องเป็นมาตรฐาน หรือระเบียบการใช้บริการ กลาง (รุ่งเรือง สิทธิจันทร์, 2557) หากบริการนั้นไม่สอดคล้องกับบริบทของห้องสมุดสถาบันสมาชิก ในความร่วมมืออาจเป็นในรูปแบบการให้บริการพิเศษสำหรับสถาบันสมาชิก เช่น สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้ทำการปรับปรุงระเบียบการใช้บริการใหม่ปี 2561 โดยค่าธรรมเนียม สมาชิกห้องสมุดประเภทสมาชิกความร่วมมือจะถูกกว่าประเภทประชาชนทั่วไป (สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2561)

2.4 ปัจจัยในการพัฒนานวัตกรรมบริการร่วมกัน ในยุคปัจจุบันส่วนใหญ่จะมีการให้ บริการโดยใช้เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต เช่น แผนงานในการพัฒนาระบบการยืมระหว่างห้องสมุด ใน การให้บริการร่วมกันของห้องสมุดสถาบันสมาชิกต้องคำนึงถึง 1) นโยบายการให้บริการของบริการ นั้น ๆ 2) การลงทะเบียนของผู้ใช้ การอนุญาตสิทธิในการเข้าใช้ และระบบการตรวจสอบกลับกรอง ของผู้ใช้ 3) การเข้าถึงบริการของผู้ใช้ เช่น ความสะดวก การสืบค้นข้อมูลเป็นต้น 4) การคำนวณต้นทุน การคิดค่าบริการ (หากมี) 5) การเชื่อมต่อด้านเทคนิคหากเป็นการเชื่อมโยงระบบของหลาย ๆ สถาบัน เข้าด้วยกัน (University of Groningen, 2018)

3. การดำเนินกิจกรรมต้องมีการประเมินผลและวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเพื่อให้ทราบ ปัญหาและอุปสรรค มีการทบทวนจุดหมายและเป้าหมายอยู่เสมอ พิจารณาความสอดคล้องระหว่าง แผนพัฒนาระยะสั้นและระยะยาว เพื่อให้มั่นใจสถาบันสมาชิกในทิศทางการทำงาน สอดคล้องกับ ผลการศึกษาของ สุวิมล โพธิ์กลิ่น และฉันทนา จันทร์บรรจง (2549) ได้ศึกษาวิจัยพัฒนารูปแบบ เครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก

ที่พบว่า องค์ประกอบของกระบวนการปฏิบัติงานของเครือข่าย ประกอบด้วย การวิเคราะห์ สภาพแวดล้อมและปัญหา การระบุจุดหมายหรือเป้าหมาย การจัดทำแผนกลยุทธ์ การประเมินผล และการรายงานผล

การนำไปใช้ประโยชน์ในงานห้องสมุด

1. สถาบันสมาชิกแต่ละแห่งได้มีกิจกรรมร่วมกัน เป็นการประสานพลังจากภายนอกมา ประยุกต์ใช้กับห้องสมุดของตนเอง เช่น การบริการพื้นที่การเรียนรู้ของห้องสมุดแต่ละแห่ง ทำให้ สมาชิกห้องสมุดสถาบันมีทางเลือกในการใช้พื้นที่การเรียนรู้ในจังหวัดขอนแก่นเพิ่มมากขึ้น

2. สถาบันสมาชิกได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเครือข่าย เกิดแนวปฏิบัติที่ดี และเกิด การเรียนรู้ในด้านการพัฒนาบุคลากรและบริการ

3. บุคลากรห้องสมุดมีแหล่งพัฒนาบุคลากรโดยไม่ต้องเสียค่าเดินทางไปราชการ ต่างจังหวัดในการเข้าร่วมโครงการอบรมที่เครือข่ายจัดขึ้น เช่น การอบรมการเตรียมบทความตีพิมพ์ ในวารสารระดับนานาชาติ

4. บุคลากรสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยขอนแก่นมีโอกาสในการทำงานกับหน่วยงาน วิชาชีพจากภายนอก ทำให้เกิดการเรียนรู้ มุมมอง สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันและ พัฒนาสมรรถนะการทำงานได้ดีขึ้น

5. จังหวัดขอนแก่นมีเครือข่ายสนับสนุนการศึกษาที่ส่งเสริมการศึกษาในชุมชน เชื่อมต่อ ความเป็นเมืองขอนแก่นนำอยู่และเป็นพื้นฐานของระบบการศึกษาที่ยั่งยืน

รายการอ้างอิง

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2543. *การจัดการเครือข่าย : กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูป การศึกษา*. กรุงเทพฯ: ซีเค็ส มีเดีย.

คณะกรรมการเครือข่ายความร่วมมือระหว่างห้องสมุด แหล่งเรียนรู้ และศูนย์บริการข้อมูลจังหวัด ขอนแก่น. 2561. *เอกสารสรุปการดำเนินงานเครือข่ายความร่วมมือระหว่างห้องสมุด แหล่งเรียนรู้ และศูนย์บริการข้อมูลจังหวัดขอนแก่นประจำปี 2561*. ขอนแก่น: สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ธิดา โพธิ์พุกกณะ, โนรี ใจใส, และสมทรง หะยิเจ๊ะมะ. 2536. รายงานผลการประเมินการสัมมนาทาง วิชาการโครงการสัมมนาความร่วมมือระหว่างห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ครั้งที่ 10 เรื่อง การพัฒนาเครือข่ายห้องสมุดเพื่อประสานการใช้ทรัพยากรสารสนเทศ. *วารสาร สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี*, 4(1), 79-89.

ธีระศักดิ์ ژیฆายูพันธ์. 2560. *การบรรยายพิเศษ “ศักยภาพและทิศทางการพัฒนาเมืองขอนแก่น”* เข้าถึงได้จาก <https://goo.gl/d7JPfL>

รุ่งเรือง สิทธิจันทร์. 2557. การพัฒนาการบริการทรัพยากรสารสนเทศร่วมกันในเครือข่ายห้องสมุด สถาบันอุดมศึกษา จังหวัดมหาสารคาม (MALINET). *อินฟอร์เมชัน*, 21(1), 78-89.

สมาน ลอยฟ้า. 2551. ความร่วมมือระหว่างห้องสมุด : การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่าง ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาและห้องสมุดเฉพาะจังหวัดขอนแก่น. *อินฟอร์เมชัน*, 15(2), 35-39.

สุวิมล โปธิ์กลิ่น และฉันทนา จันทร์บรรจง. (2549). การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 8(2), 55-70.

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยขอนแก่น. *แผนยุทธศาสตร์การพัฒนสำนักหอสมุด พ.ศ. 2560-2563*.
ขอนแก่น: สำนัก.

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยขอนแก่น. (2561). *ระเบียบการใช้บริการสำนักหอสมุด*. (เอกสาร
อัดสำเนา)

เอกชัย ศรีวิลาศ. 2556. *การสร้างเครือข่ายและการประสานงาน*. เข้าถึงได้จาก
<https://www.slideshare.net/tarayasri/ss-24239085>

United Nations. (2017) About the Sustainable Development Goals. Retrieve from
<https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/>

University of Groningen. 2018. *Open library networking and interlibrary cooperation*.
Retrive from <https://core.ac.uk/download/pdf/148199145.pdf>